

เข้าใจถิ่น

พบความหลากหลายทาง
ธรรมชาติ จากขุนเขา
สู่โลกใต้ทะเลลึกครามและ
ความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมที่บอกเล่าผ่าน
เรื่องราวของเมือง ชีวิตผู้คน
เทศกาลประเพณีท้องถิ่น
จนถึงเรื่องของการกิน
ย่านตลาด จากเหนือสุด
แดนสยาม จนถึงถิ่นใต้
เมื่อใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ
คุณจะได้รู้ว่าเมืองไทยมีอะไร
ให้รู้จัก ให้ชื่นชมอีกมากมาย

เข้าใจเที่ยว

เพลินตา เพลินใจกับแหล่ง
ท่องเที่ยวที่จัดกลุ่ม
ตามความเชื่อมต่อของเส้นทาง
การเดินทางและคัดสรร
เฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวที่มี
ความโดดเด่นในด้านต่างๆ
ทั้งทางธรรมชาติ
ศิลปวัฒนธรรม พร้อมตัวอย่าง
กิจกรรม โปรแกรมการ
ท่องเที่ยวและข้อมูลที่สำคัญ
และจำเป็นสำหรับการเดินทาง

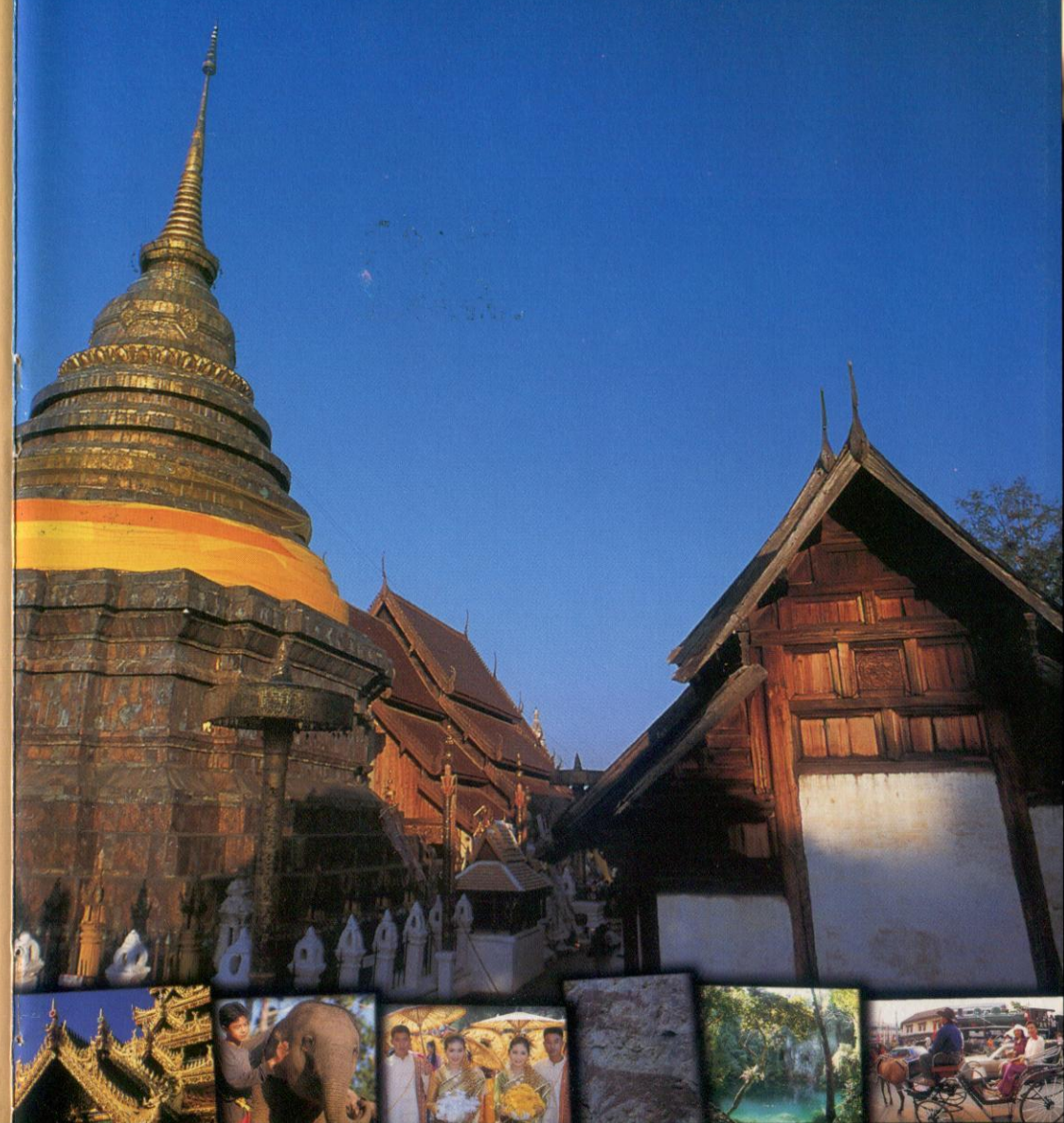
ISBN 974-704116-2

เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว

ลำปาง

25.00

เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว

ลำปาง

เพื่อความเข้าใจ และการมีส่วนร่วม
ดูแลรักษาวัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

www.tat.or.th

เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว ลำปาง

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๕๔ จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม
ลิขสิทธิ์ของกรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สงวนลิขสิทธิ์ การพิมพ์ซ้ำ
และ/หรือลอกเลียนส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดๆ
จะกระทำโดยปราศจากการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้
คณะกรรมการอำนวยการจัดพิมพ์หนังสือตามแผนงานเงินทุน
เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงาน ภายใต้โครงการลงทุน
เพื่อสังคม (Social Investment Project : SIP)

นายกรัฐมนตรี พล.อ.อภิวัชร์
ผู้ว่าการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
นางจุฑามาศ ศิริวรรณ
รองผู้ว่าการฝ่ายการตลาด
นายพัชรพงศ์ อภิชาติพงศ์
รองผู้ว่าการฝ่ายวางแผนและพัฒนา
นายสันติชัย เอื้อองประกอบสิทธิ์
รองผู้ว่าการฝ่ายบริหาร
นายสุรพล เศวตเศรนี
ผู้อำนวยการฝ่ายบริการการตลาด
นางจุฑามาศ ศิริวรรณ
ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการตลาด
นางสาวเพ็ญสุดา ไพโรจน์
ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและงบประมาณ
นายพศธร เกษลาลี
ผู้อำนวยการกองผลิตอุปกรณ์โฆษณา
นายเศรษฐพล จินดาพันธ์
ผู้อำนวยการกองบริหารวิสาหกิจ
ผู้อำนวยการโครงการ
นางจุฑามาศ ศิริวรรณ
รองผู้ว่าการฝ่ายการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
หน่วยงานประสานงานกลางและรับผิดชอบ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สำนักงานงบประมาณ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ
กรมการปกครอง กรมโยธาธิการ กรมการพัฒนาชุมชน
สำนักงานแรงงานแห่งชาติ สำนักงานสถิติกระทรวงมหาดไทย
กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
แหล่งเงินทุน
ธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งประเทศญี่ปุ่น
จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ข้อมูล/ถ่ายภาพ/ภาพประกอบ/
ออกแบบ/ดำเนินการผลิต
บริษัท แพลน โมทีฟ จำกัด
ที่ปรึกษา
อาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย

สารบัญ

รู้จักนครลำปาง

ภูมิประเทศ-ธรรมชาติ ๓-๕
จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย ๖-๘
คนลำปาง ๖-๗
อาหารท้องถิ่น ๙
เทศกาล-งานประเพณี ๘-๙

เที่ยว นครลำปาง

แอ่วเมืองรถม้า วัดพม่า ย่านอาคารเก่า
ตลาดจีน กู่เจ้ายาสุดตา บิ่อมบินโบราณ (หออ้อม)
บ้านแสนรัก สถานีรถไฟนครลำปาง
วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามวรวิหาร
วัดศรีชุม วัดเจดีย์ขาว
วัดศรีทองเมือง วัดพระธาตุม่อนพญาแช
วัดม่อนสันฐาน สุสานไตรลักษณ์
เวียงลำปางหลวง ใจเมืองแห่งลัมภากับปนคร
วัดปางยางคก วัดพระธาตุลำปางหลวง
วัดเสลารัตนปัทมพาราม
(วัดโหลหินแก้วช้างเผือก)
วัดพระธาตุจอมบึง วัดพระธาตุเสด็จ
เขื่อนดินขาวเหมือน ชาวเขื่อน
อาบนํ้าแร่ ท้องป่าเทือกเขาผีปันน้ำ
หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลวง
เหมืองลิคไค้แม่เมาะ เขื่อนกิ่วลม
จักสานเมืองมาย อุทยานแห่งชาติดอยหลวง
อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ผาตมเมืองปาน

๑๓-๑๗

๑๙-๒๓

๒๕-๒๗

๒๙-๓๑

ชมงานแสดงช้าง
ย้อนเส้นทางยุทธศาสตร์ พิชิตดอยขุนตาล
ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย กาดทุ่งเกวียน
สวนป่าทุ่งเกวียน
มัทศรัทธาธิปไตย
ศาลเจ้าพ่อประตูผา
ภาพเขียนสีประตูผา ถ้ำผา
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ
สู่มูลออดอย ย้อนรอยทวนสายน้ำ
อุทยานแห่งชาติดอยจาง
อุทยานแห่งชาติแม่เงา

๓๓-๓๕

๓๗

ข้อมูลการเดินทาง

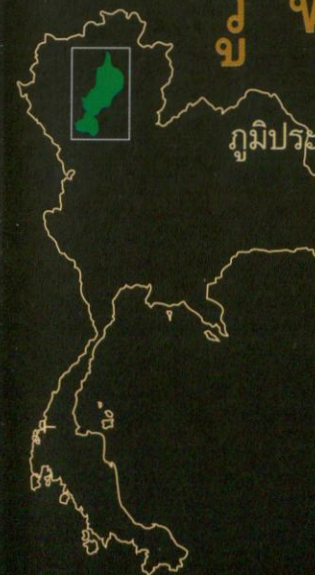
๓๘-๓๙

กรุงเทพฯ-ลำปาง
12.00น-17.00น
ทุกวัน
www.lampang.go.th

๑. ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่เคารพของชาวไทย
๒. ช่วยใจสิ่งแวดล้อมและเคารพวิถีไทย
๓. ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวที่มีใบอนุญาต ท่านจะได้บริการคุ้มครองตามกฎหมาย
๔. ข้อมูลรายละเอียดในเอกสารนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

รู้จักนครลำปาง

ภูมิประเทศ-ธรรมชาติ

สภาพพื้นที่ของจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เป็นทิวเขาและหุบเขา
ทอดยาวจากเหนือสู่ใต้ เทือกเขาสำคัญได้แก่ เทือกเขาผีปันน้ำ
และเทือกเขาขุนตาล ผืนป่าเทือกเขาผีปันน้ำเป็นต้นกำเนิด
แม่น้ำวัง ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จากนั้นไหลลงใต้
สู่ลำปางวังเหนือ ลำปางแจ้ห่ม ลำปางเมืองลำปาง ลำปางเกาะคา
ลำปางสบปราบ ลำปางเถิน และลำปางแม่พริก บรรจบกับ
แม่น้ำปิงเหนือบ้านปากวัง ลำปางบ้านตาก จังหวัดตาก ผืนป่า
ทางตอนเหนือและตะวันตกของจังหวัดเป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้
ที่สำคัญ คือ ไม้สัก ปัจจุบันผืนป่าไม้สักผืนใหญ่อยู่ที่บ้านห้วยทาง
อำเภอวัง

สัญลักษณ์แนะนำกิจกรรม

- พักแรม
- วิถีชีวิต
- ล่องเรือ
- ของที่ระลึก
- เดินป่า
- ชมทิวทัศน์
- ตุนก
- เล่นน้ำ
- ขี่จักรยาน
- ธรรมชาติ

จังหวัดลำปางประกอบด้วยแอ่งที่ราบระหว่างภูเขาหลายแห่งมีการทับถมจากตะกอนแม่น้ำอาทิ แอ่งที่ราบลำปาง แอ่งแม่เม้า แอ่งแม่ทะ แอ่งสบปราบ แอ่งงาว แอ่งที่ราบสำคัญ ได้แก่ แอ่งที่ราบลำปาง ซึ่งเป็นแอ่งที่ราบดินใหญ่ที่สุดของที่ราบลุ่มแม่น้ำวัง มีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปมาตั้งแต่สมัยโบราณ แอ่งที่ราบลำปาง ครอบคลุมเขตอำเภอเมือง อำเภอห้างฉัตร และอำเภอเกาะคา โดยมีเมืองลำปางตั้งอยู่ใจกลางแอ่งแห่งความอุดมสมบูรณ์ผืนนี้ เทือกเขาขุนตาลเป็นปราการกั้นระหว่างที่ราบลำปางกับที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือ บริเวณแอ่งสบปราบในเขตอำเภอเกาะคา และอำเภอสบปราบ มีแนว

ปากปล่องภูเขาไฟและลาวาซึ่งไหลทะลุผ่านช่องหินบะซอลต์แผ่ปกคลุมพื้นที่ประมาณ ๗๐ ตารางกิโลเมตร เรียกว่า "ดินบะซอลต์สบปราบ" ปล่องภูเขาไฟตั้งอยู่บนทางหลวงช่วงลำปาง-เถิน ประมาณกิโลเมตรที่ ๕๖๔ สองฝั่งถนนเป็นชั้นหินลาวาซ้อนทับเป็นชั้นๆ ส่วนปล่องภูเขาไฟยังปรากฏอยู่แม้จะมองไม่เห็นเด่นชัดนัก ได้แก่ภูเขาไฟผาคอกหินฟู ซึ่งอยู่ห่างภูเขาไฟผาคอกจำป่าแดด ลงไปทางใต้ประมาณ ๒ กิโลเมตร ภูเขาไฟทั้งสองตั้งอยู่ในเขต "หินบะซอลต์แม่ทะ" ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๒๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแอ่งแม่ทะบริเวณทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในเขตอำเภอเมืองลำปางและอำเภอแม่ทะ จากการ

เปรียบเทียบอายุของชั้นหินคาดว่าภูเขาไฟในจังหวัดลำปางมีอายุราว ๖-๘ แสนปีมาแล้ว หรือราวสมัยไพลสโตซีน ได้ผืนแผ่นดิน เป็นแหล่งสินแร่มีค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะลิทโมต์ ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าพบมากในเขตอำเภอแม่เม้า อำเภอเมือง และอำเภอแม่ทะ นอกจากนั้นยังมีแร่ดินขาวคุณภาพดีที่สุดของประเทศในพื้นที่หลายอำเภอ เช่น อำเภอแจ้ห่ม อำเภอแม่ทะ อำเภอสบปราบ อำเภอเมืองลำปาง ดินขาวเป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมเซรามิคเครื่องปั้นดินเผา และของที่ระลึกสร้างชื่อเสียงแก่ลำปางสร้างรายได้สู่ท้องถิ่นและเป็นสินค้าส่งออกทั่วโลก

ยุคก่อนประวัติศาสตร์

พบเครื่องมือหินกรวดกะเทาะในกลุ่มเครื่องมือสับตัด ได้ขึ้นหินบะชอลต์ที่อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง สันนิษฐานว่าเป็นเครื่องมือหินของมนุษย์ในสังคมหาของป่าล่าสัตว์ เมื่อราว ๖๐๐,๐๐๐ ปี หรือกว่านั้น นอกจากนั้นยังพบขวานหินขัด กระดุกมนุษย์ เศษภาชนะดินเผา รวมทั้งภาพเขียนสีบนเพิงผาบริเวณค่ายประดู่ผา อำเภอแม่เมาะ และภาพเขียนสีที่บ้านแม่ปิ่น ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม

คนลำปาง

ในหลายตำนานกล่าวถึง “ลัวะ” ว่าเป็นกลุ่มชนบนที่ราบที่ตั้งถิ่นฐานและมีอารยธรรมมาก่อนที่ลำปางจะมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับหริภุญไชย (ลำพูน) ในยุคหลัง ลำปางต้องประสบภาวะสงครามบ่อยครั้ง ทำให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายผู้คนจากหลายแห่ง ในสมัยที่เมืองลำปางรุ่งเรืองทางการค้าและกิจการป่าไม้ ก่อให้เกิดการหลั่งไหลของกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานกันมากขึ้น เช่น ชาวอังกฤษ พม่า กะเหรี่ยง ที่เข้ามาทำไม้ ชาวอินเดียและชาวจีนที่เข้ามาค้าขาย เมืองลำปางจึงเป็นบ้านหลอมกลุ่มชนและ

สมัยหริภุญไชย

(พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔)

พระนางจามเทวีเสด็จจากเมืองละโว้ (ลพบุรี) ขึ้นมาครองเมืองหริภุญไชย (ลำพูน) โปรดเกล้าฯ ให้เจ้านันตยศราชโอรส มาครองเขลางค์นคร ซึ่งสร้างขึ้นใหม่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวังเมื่อปี พ.ศ. ๑๒๒๓ มีภูมิลักษณะรูปหอยสังข์ ตามแบบอย่างเมืองหริภุญไชย ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๒๖๔ เจ้านันตยศได้สร้างอาสนวิหารขึ้นทางตอนใต้ของเขลางค์นคร เพื่อให้เป็นที่ประทับของพระราชมารดา เรียกสองเมืองนี้รวมกันว่า เขลางค์อาสนวิหารนคร ต่อมาทอนเสียงลงเป็น

นครลำปาง และนครลำปางในที่สุด เจ้านันตยศยังให้สถาปนาเวียงพระธาตุลำปางหลวงหรือลัมภักปถนครขึ้นเป็นประดิษฐานพระธาตุ (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเกาะคา) โดยมีวัดพระธาตุลำปางหลวงเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชนต่างๆ ในที่ราบลำปาง

สมัยล้านนา (พ.ศ. ๑๔๓๕-๒๐๐๐)

เขลางค์นครอยู่ในการปกครองของอาณาจักรล้านนาในสมัยขุนคราม โอรสของพญามังราย เมื่อปี พ.ศ. ๑๔๓๕ เจ้าขุนครามแต่งตั้งเจ้าไชยเสนาให้เป็นเจ้าเมือง และได้ย้ายมาสร้างเมืองเขลางค์นครใหม่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองเขลางค์นครเก่า ในปี พ.ศ. ๑๔๔๔ ในสมัยพระเจ้าติโลกราช

(พ.ศ. ๑๔๔๕-๒๐๓๐) เกิดสงครามระหว่างล้านนากับกรุงศรีอยุธยา (ตรงกับสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ) เมืองเขลางค์นครมีบทบาทสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่านทางทิศใต้ของอาณาจักรล้านนา

สมัยอยุธยา

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยาตีเมืองเขลางค์นครแตก เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๔ และกวาดต้อนผู้คนกลับกรุงศรีอยุธยา ต่อมาพระเจ้าบุเรงนองยกทัพเข้ายึดครองอาณาจักรล้านนาได้สำเร็จใน พ.ศ. ๒๐๐๐ และส่งขุนนางพม่าเข้ากำกับราชการตามหัวเมืองต่างๆ รวมทั้งเขลางค์นคร ถือเป็นช่วงที่บ้านเมืองระส่ำระสาย บางช่วงเมืองถูกทิ้งร้าง เกิดกบฏต่อต้านพม่า

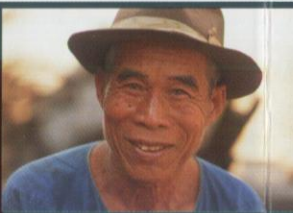
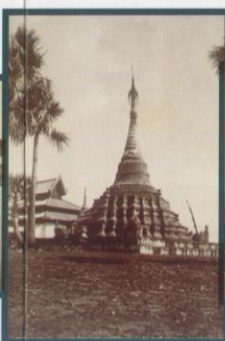
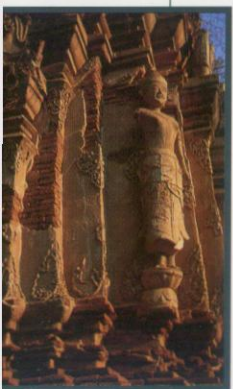
พ.ศ. ๒๒๗๕ นานทิพย์ช้าง (หนาน หรือชาน) ผู้นำชาลื้อเคยบวชเรียนมาแล้ว นายบ้านปงยางคก เป็นผู้นำขับไล่ทัพพม่าจากเขลางค์นครได้สำเร็จ แล้วปราบดาภิเษกเป็นพระยาสุลวฤาไชยสงคราม เจ้าผู้ครองนครลำปาง นานทิพย์ช้างเป็นบรรพบุรุษของตระกูล “เจ้าเจ็ดตน”

สมัยธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๐๗ สมเด็จพระเจ้าตากสินตีเมืองเชียงใหม่แตก ปลดแอกล้านนาจากพม่า และทรงแต่งตั้งพระยาภาวดีพลานุของพระยาสุลวฤาไชยฯ เป็นเจ้าเมืองนครลำปาง

สมัยรัตนโกสินทร์

พ.ศ. ๒๓๓๗ รัชกาลที่ ๑ ทรงทิพน้องพระยาภาวดีพลานุของนครลำปาง เป็นช่วงแห่งการเก็บข้าใส่เมือง” หรือการกลับสู่เมืองหลังแตกสลายชานลูกหลานของวงศ์เจ้าเจ็ดหัวเมืองต่างๆ ที่เป็นพระรัตนโกสินทร์ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำปาง รุ่งต่อมาคือสายตระกูล ลำพูน ณ ลำปาง และ สมัยรัชกาลที่ ๕ ในปี พ.ศ. ปฏิรูปการปกครองเป็นมณฑล

วัฒนธรรมอันหลากหลายเข้าด้วยกัน และได้พัฒนามีความเป็น “คนเมือง” ที่ “อู่อำเมือง” เหมือนกัน ลำปางจะสั้น กระชับกว่าลำปางคน เชียงใหม่ และคำหลายคำที่ใช้ต่างกัน เช่น ฟักทอง คนลำปางเรียก น้ำแก้ว แต่คนเชียงใหม่เรียก ฟักแก้ว, ผลฝรั่ง คนลำปางเรียก หมากมื่น แต่คนเชียงใหม่เรียก หมากกล้วย หรือคนลำปางชอบใช้คำลงท้ายว่า “หนาน” (หรือ “นะ” ในภาษากลาง) จนมีคำกล่าวอย่างติดตลกว่า “เชียงใหม่บางลำปางหนาน”

คนเมือง จากเชียงราย ตั้งชุมชนอยู่ทางใต้ของเมือง บริเวณประตูเชียงราย และบ้านศรีเกิด คนเมือง ตั้งชุมชนอยู่บริเวณวัดปงสนุก วัดแสงเมืองมา วัดหัวข่วง และย่านวัดดอกพรวัว วัดแจ้งหัวริน

ไทยเจียว คือกลุ่มคนไต หรือไทยใหญ่

ถูกกวาดต้อนจากเมืองเจียวทั้งห้าของ

รัฐฉานในพม่า ให้มาอยู่บ้านเมืองสาต

วัดเมืองสาสน์ บริเวณประตูศรีชุม

ไทยภูเขา ในลำปางมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม อาทิ เมียน (เข่า) ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง (มั่ว) ลาหู่ (มุเซอ) อาข่า (อิกอ) และลีซู (ลีซอ) ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอวังเหนือ อำเภองาว อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเสริมงาม และอำเภอเมือง

ปูมประวัติ - เทศกาล

งานสะเดาะข้าง จัดขึ้น - ยาทิตย์แรกของเดือน - อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอ - มีการจัดเลี้ยงสะโต - ใหญ่ที่สุดในโลก การแ - แห่งโคกตะการดา (- (อาหารมื้อเย็น) พร้อม - วัฒนธรรมพื้นบ้าน - เทศกาลวันปลาแล - ลำปาง จัดขึ้นช่วงปล - ที่ตลาดกลางเพื่อการ - ออกร้าน จำหน่ายอา

สมัยรัตนโกสินทร์

พ.ศ. ๒๓๓๗ รัชกาลที่ ๑ ทรงแต่งตั้งเจ้าดวงทิพย์น้องพระยาภาววิไลเป็นเจ้าผู้ครองนครลำปาง เป็นช่วงแห่งการ “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” หรือการรวบรวมไพร่พลกลับสู่เมืองหลังแตกสลายขึ้นจากสงคราม ถูกหลานของวงศ์เจ้าเจ็ดตนได้ปกครองหัวเมืองต่างๆ ที่เป็นประเทศราชของกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ซึ่งต่อมาคือสายตระกูล ณ เชียงใหม่ ณ ลำพูน ณ ลำปาง และ เชื้อเจ็ดตน

สมัยรัชกาลที่ ๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ มีการปฏิรูปการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล

ลำปางถูกจัดอยู่ในมณฑลพายัพ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๓๐-๒๔๔๐ เมืองนครลำปางเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญ และเป็นศูนย์กลางการทำไม้สักของภาคเหนือ มีบริษัทของชาวต่างประเทศได้รับสัมปทานป่าไม้จากเจ้าผู้ครองนครลำปาง เช่น บริษัทบริติช บอร์เนียว, บริษัทบอมเบย์-เบอร์มา เกิดการขยายตัวของชุมชนการค้าริมแม่น้ำวัง โดยมีศูนย์กลางการค้าขาย เรียกว่า กาดกองต้า หรือบริเวณที่เป็นถนนตลาดจีนในปัจจุบัน

สมัยรัชกาลที่ ๖ สร้างทางรถไฟสายเหนือถึงเมืองลำปาง ในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ เกิดถนนสายต่างๆ มากมายในตัวเมือง ย่านสบตุ๋ยซึ่งเป็น

ที่ตั้งของสถานีรถไฟกลายเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ กระแสวัฒนธรรมตะวันตกและสินค้าฟุ่มเฟือยหลังไหลสู่เมืองลำปาง จนคนลำปางได้รับสมญาว่า “คนสมัย”

พ.ศ. ๒๔๖๐ สร้างสะพานรัษฎาภิเศกเชื่อมสองฝั่งแม่น้ำวัง ถือได้ว่าเป็นสะพานคอนกรีตแห่งแรก ส่งผลให้การคมนาคมทางบกเป็นหัวใจสำคัญของเมือง

พ.ศ. ๒๔๖๕ เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิตเจ้าผู้ครองนครลำปางองค์สุดท้ายถึงแก่พิราลัย

พ.ศ. ๒๔๗๖ ประกาศยกเลิกการปกครองแบบมณฑล นครลำปางมีฐานะเป็นจังหวัด

อาหารท้องถิ่น

ไส้อั่ว ทำจากหมูติดมัน เคล้าด้วยเครื่องปรุง และนำมาอัดใส่ไส้อ่อนหมู จากนั้นนำมาปิ้งหรือรมควันรับประทานกับข้าวเหนียว หรือน้ำพริก ไส้อั่วของลำปางจะมีรสชาติจัดจ้านด้วยเครื่องปรุง และมีรสเค็ม

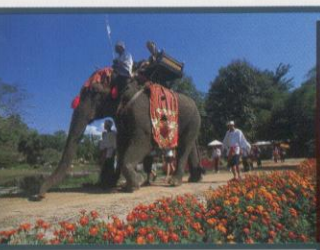
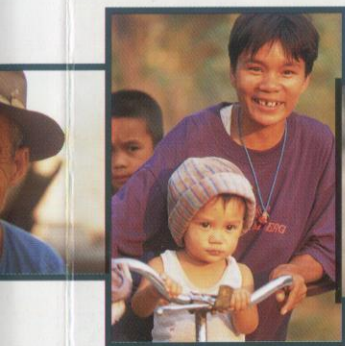
ข้าวแต๋น ทำจากข้าวเหนียวที่แช่น้ำจนข้าวพองตัว จากนั้นนำไปตากให้แห้งและทอดในน้ำมัน โรยหน้าด้วยน้ำตาลที่เคี่ยวจนเหนียว ต่อมามีการพัฒนาสูตรข้าวแต๋นผสมน้ำแดงโม และข้าวแต๋นข้าวเหนียวแดง

จิงห่อหรือจิงโกร่ง เป็นจังหวัดใหญ่ มีชุมชนในช่วงปลายฝนต้นหนาว ประมาณเดือนตุลาคม นิยมนำไปทอดกรอบ หรือปรุงเป็นน้ำพริก เป็นอาหารพื้นบ้านที่คนลำปางบอกว่า “จะเอาอะไรมาแลกก็นิย้อม”

ผลิตภัณฑ์จากหมู ที่มีชื่อคือ “แหนมเขลางค์” หาซื้อได้ที่ถนนทิพย์ช้าง นอกจากนั้นยังมี หมูหยอง หมูแผ่น กุนเชียง หาซื้อได้บริเวณสถานีรถไฟสบตุ๋ย ส่วนแคบหมู หาซื้อได้ในตลาดหัวไป

ผลไม้ ที่ขึ้นชื่อของลำปาง มีลิ้นปี่ระด บัตตาเวีย มะขามหวานแจ้ห่ม และส้มโชกุน อำเภอแจ้ห่ม

งานสะโตกช้าง จัดขึ้นในช่วงวันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์แรกของเดือนกุมภาพันธ์ ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร ในงานมีการจัดเลี้ยงสะโตก (ขันโตก) ช้าง ที่ใหญ่ที่สุดในโลก การแสดงของช้าง ขวบนแอสระโตกตระการตา อมอรรักษ์กับช้างแดง (อาหารมอเรียน) พร้อมชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

เทศกาลวันปลาและอาหารพื้นเมืองลำปาง จัดขึ้นช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ที่ตลาดกลางเพื่อการเกษตร ในงานมีการออกร้าน จำหน่ายอาหารที่ปรุงจากปลา

ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้านประมง การจำหน่ายพันธุ์ปลา นิทรรศการและการแสดง **งานรำลึกวันประวัติศาสตร์รถไฟ รถม้าลำปาง** จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๓๐ มีนาคม - ๒ เมษายนของทุกปี เพื่อรำลึกถึงวันเปิดกิจการเดินรถไฟสายเหนือสายแรกจากกรุงเทพฯ-ลำปาง นอกจากนั้นยังเป็นวันที่เปิดให้บริการรถม้าแท็กซี่เป็นครั้งแรกอีกด้วย งานจัดขึ้นที่หน้าสถานีรถไฟนครลำปาง มีการจำลองเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในครั้งนั้น นิทรรศการประวัติศาสตร์รถไฟม้าลำปาง บริการรถม้าชมเมืองตามเส้นทางสายประวัติศาสตร์ กาดมั่ว และการแสดงพื้นบ้านล้านนา **งานแห่สลุงหลวงและสงกรานต์** ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ เมษายน ในวันที่ ๑๒ มีการจัดขบวนแห่สลุงหลวง (ขันน้ำ) ไปรอบเมือง เพื่อรับน้ำขมิ้นสัปปายะจากชาว

เมืองลำปาง ไปสรงพระแก้วดอนเต้า พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมือง ในวันที่ ๑๓-๑๔ เป็นการทำบุญที่วัด ก่อเจดีย์ทราย รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การเล่นสาดน้ำสงกรานต์ รวมทั้งการออกร้านและการแสดงต่างๆ

งานประเพณีบวงสรวงและรดน้ำดำหัวเจ้าพ่อประตุมหา จัดขึ้นบริเวณศาลเจ้าพ่อประตุมหา หลังเทศกาลสงกรานต์ มีขบวนแห่บายศรีสู่ขวัญ พิธีบวงสรวงและรดน้ำดำหัว การชมภาพเขียนสีโบราณ และการแสดง

ประเพณีตานก๋วยสลาก เพื่อถวายสลากภัตหรือเครื่องไทยทานแด่พระภิกษุสงฆ์ในระหว่างเข้าพรรษา ในเดือนสิงหาคมถึงกันยายน ในวันงานมีขบวนช้างพ้องและดนตรีพื้นบ้านแห่เครื่องไทยทานไปที่วัด

ประเพณียอยคนแม่น้ำวัง จัดขึ้นก่อนประเพณียอย วันขึ้น ๗-๘ ค่ำ เดือนยี่เหือหรือพุดจิกายน เพื่อจำลองเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ยุคเขลางค์นครสืบศาสนา ลังกวาดค้นเกาะอุทกสิมา เริ่มตั้งแต่ค่ำวันขึ้น ๗ ค่ำ ชมพิธีเชิญพระอุปคุตจากท้องน้ำวังสู่เกาะ พิธีพ่อนบูชา พิธีสงฆ์สวดเบิกแบบโบราณ เช้าวันขึ้น ๘ ค่ำ ชมขบวนอัญเชิญน้ำศักดิ์สิทธิ์จากแหล่งศาสนสถานสำคัญสองฝั่งแม่น้ำ ชมขบวนช้างบายศรี ขบวนนางสงฆ์บัวตอง ขบวนนางบรรณชตะบูชาสู่เกาะที่สร้างขึ้นกลางแม่น้ำวัง พิธีปล่อยสะเป่าอ้อ สิบชะตาเมือง

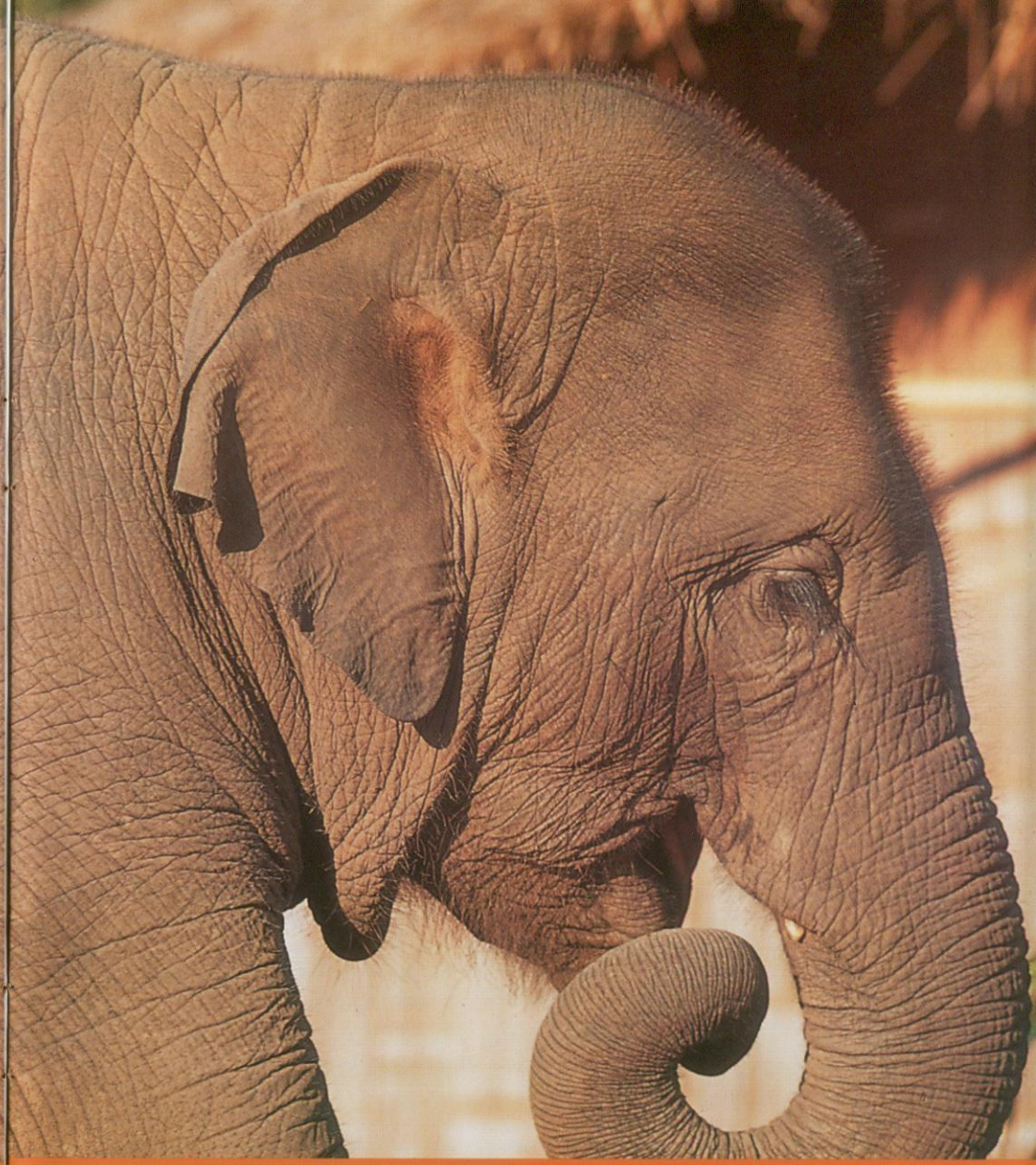
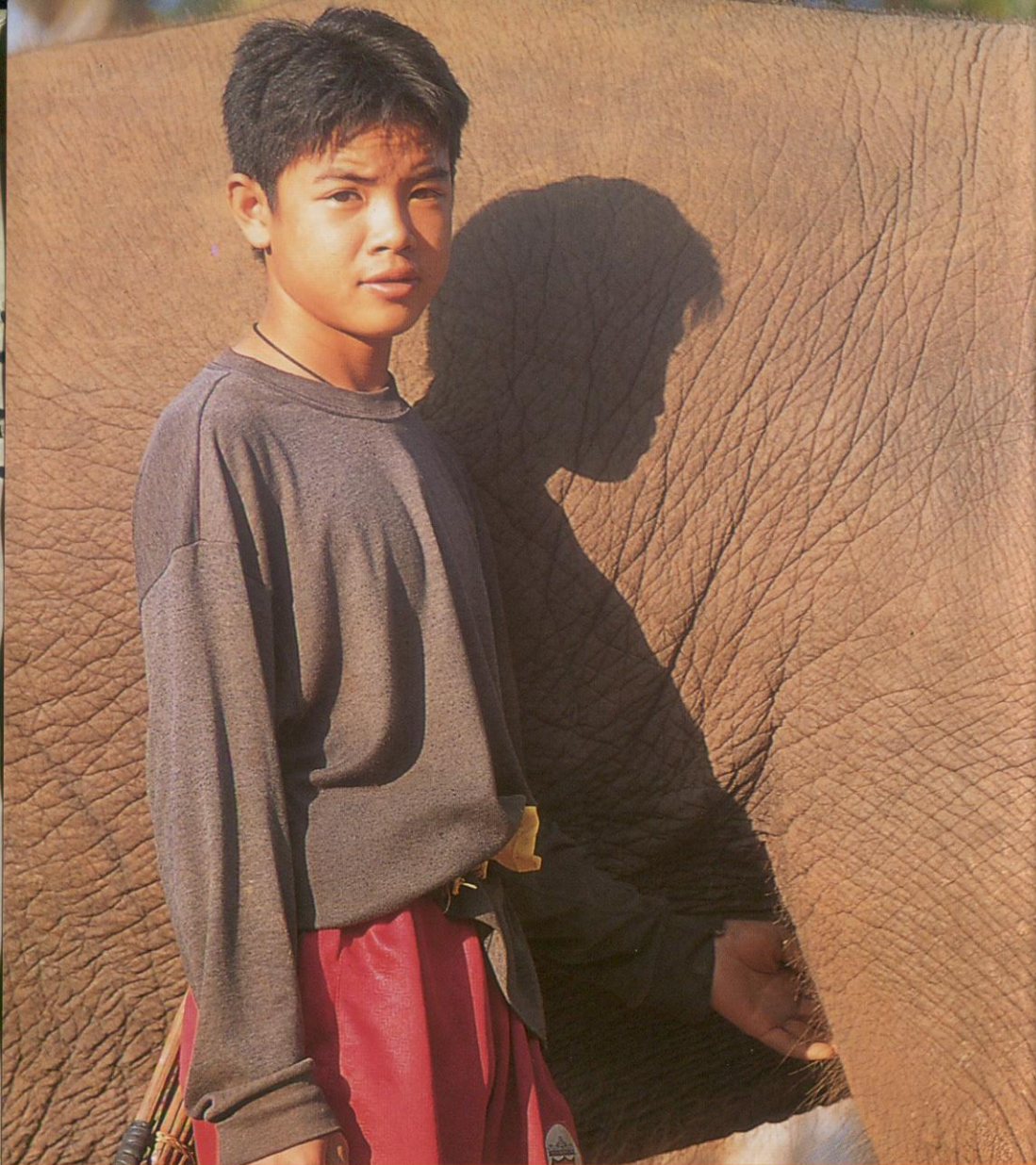
ประเพณียี่เป็ง หรือล่องสะเปา (ล่องลำปาว) ในคืนวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนยี่เหือหรือเดือนพุดจิกายน เรียกวันลอยกระทงเล็ก มีการนำกระทงไปลอยตามแม่น้ำลำคลอง ในวันแรม ๑ ค่ำ เรียกวันลอยกระทงใหญ่ มีขบวนแห่หมรสพ และการจุดพลุดอกไม้ไฟ ตามบ้านเรือน ตกแต่งด้วยประติมากรรมไฟและธงที่ วัดมีการชักโคมยี่เป็งขึ้นสู่ยอดเสาน้ำพระอุโบสถเพื่อจุดถวายเป็นพุทธบูชา **งานหลวงเวียงละกอน** จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม ณ วัดพระธาตุลำปางหลวง เพื่อเทิดทูนวีรกรรมของพระยาสุลวฤไชยสงคราม หรือหนานทิพย์ช้าง

เทศกาลวันดอกไม้บาน วันพืชมงคล จัดที่สวนป่าทุ่งเกวียน อำเภอห้างฉัตร ในช่วงต้นเดือนธันวาคม ชมขบวนช้างแห่ ดอกไม้ นานาพันธุ์ ขบวนเกวียนประดับดอกไม้ การประกวดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้จากสวนป่าและไม้ดอกไม้ประดับ **เชรามิกแฟร์** จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนธันวาคม ชมและเลือกซื้อเครื่องปั้นดินเผาจากโรงงาน และชมนิทรรศการเครื่องปั้นดินเผาจากศูนย์ศิลปาชีพแม่ต้า

ชาวมตราไก่ เริ่มผลิตครั้งแรกในลำปางเมื่อ ปี ๒๕๐๓ โดยชาวจีน โรงงานแห่งแรกชื่อ โรงงานถ้วยชาสามัคคี “โก” ถือว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของนครลำปางตามตำนานพื้นเมืองที่เรียกเมืองแห่งนี้ว่า “ทุกกฏนคร” แปลว่าเมืองไก่

เที่ยว นครลำปาง

แล้วเมืองรถม้า วัดพม่า ย่านอาคารเก่า
ตลาดจีน ภูเขาสุตา
ป้อมปืนโบราณ (หอระฆัง)
บ้านแสนรัก สถานีรถไฟนครลำปาง
วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามวรวิหาร
วัดศรีชุม วัดเจดีย์ขาว
วัดศรีรองเมือง
วัดพระธาตุม่อนพญาแช่
วัดม่อนสันฐาน
สุสานไตรลักษณ์

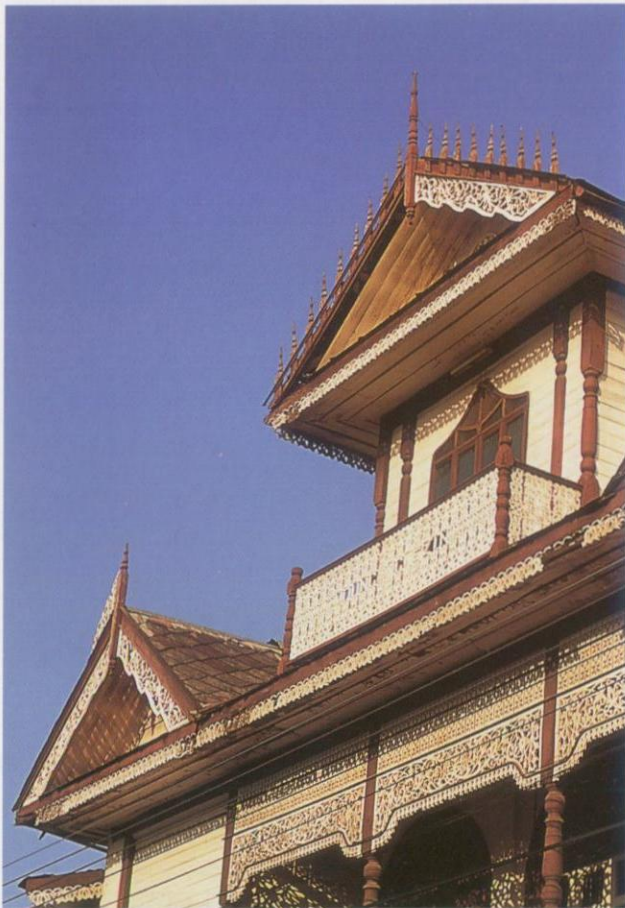
เวียงลำปางหลวง ใจเมืองแห่งลัมภักกับนคร
วัดปางคอก วัดพระธาตุลำปางหลวง
วัดเสลารัตนปิณฑาราม
วัดพระธาตุจอมบึง วัดพระธาตุเสด็จ
เขื่อนถ้ำเขื่อนเหมือง ชาวเขื่อน
อาบน้ําแร่ ทองป่าเทือกเขาผีปันน้ำ
หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก เหมืองลิกลงใต้แม่เมาะ
เขื่อนกิ่วลม จักสานเมืองมาย
อุทยานแห่งชาติดอยหลวง
อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ผ้าทอมืองปาน

ชมงานแสดงช้าง
ย้อนเส้นทางยุทธศาสตร์ พิชิตดอยขุนตาล
ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย กาดทุ่งเกรียน
สวนป่าทุ่งเกรียน
มัทศกรย์ถ้ำผาไท
ศาลเจ้าพ่อประตูลา ภาพเขียนสีประตูลา
ถ้ำผาไท เส้นทางศึกษาธรรมชาติ
ผู้สูงอายุอดคอย ย้อนรอยทวนสายน้ำ
อุทยานแห่งชาติดอยง
อุทยานแห่งชาติแม่เงา

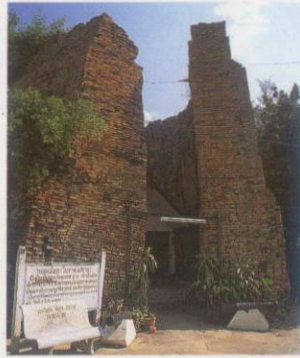
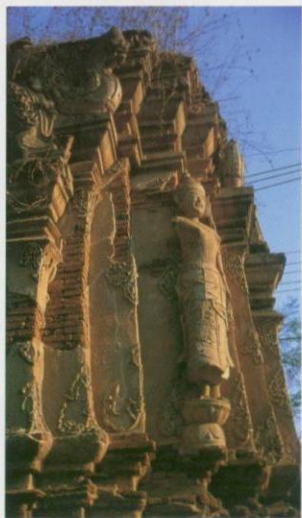

๑ ตลาดจีน

เป็นย่านการค้าที่สำคัญของเมืองลำปางในอดีต ปัจจุบันเหลืออาคารและบ้านเรือนเก่าหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานตลาดจีน บ้านคมสัน อาคารเยียนไถ่สีก บ้านแม่แดง อาคารหม่องหง่วยลีน อาคารกาญจนวนค์ บ้านบริบูรณ์ ตึกแดง และบ้านสินานนท์

๒ กู่เจ้าย่าสดดา หรือซุ้มประตูโขงวัดกาแก้ว

ซุ้มประตูโขง หรือประตูทางเข้าก่อด้วยอิฐ ประดับลายปูนปั้นเหนือซุ้ม ฝีมือสกุลช่างล้านนา อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐

๓ ป้อมปืนโบราณ (หออะม็อก)

เป็นป้อมของเมืองลำปางแห่งสุดท้ายที่ยังเหลืออยู่ "อะม็อก" หมายถึงปืนใหญ่ ช้างป้อมประดิษฐานศาลเจ้าพ่อหมอกมุงเมือง ทุกปีมีประเพณีพ่อนิมนต์หรือผีเม็ง ระหว่างเดือน ๕ เหนือ (กุมภาพันธ์) ถึงเดือน ๙ เหนือ (มิถุนายน)

๔ บ้านเสานัก

"เสานัก" หมายถึง เสาดหลายต้น เป็นบ้านที่มีเสาไม้สักมากถึง ๑๐๖ ต้น สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ โดยหม่องจันโอง ต้นตระกูลจันทรวิโรจน์ เป็นสถาปัตยกรรมพม่าผสมล้านนา ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑที่ให้เข้าชมบ้าน ภาพเก่าและของสะสมต่างๆ ทุกวัน เวลา ๑๐.๐๐-๑๗.๐๐ น. ค่าเข้าชม ๓๐ บาท สอบถามได้ที่ ๐-๕๔๒๒-๗๖๕๓

๕ สถานีรถไฟนครลำปาง

เป็นหนึ่งในอาคารอนุรักษ์ในเมืองลำปาง ตัวอาคารเป็นสถาปัตยกรรมแบบเยอรมัน เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ "วันปีใหม่สยาม" ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๙ ซึ่งถือวันแรกที่มีการเปิดการเดินรถไฟถึงนครลำปาง ถนนสายแรกที่ตัดขึ้นเพื่อการคมนาคมจากสถานีรถไฟสู่ใจกลางเมือง คือถนนจักรไชย

นั่งรถม้าชมเมือง

รถม้าลำปางให้บริการครั้งแรกในวันเดียวกับการเปิดสถานีรถไฟนครลำปาง รถม้าคันแรกเป็นของเจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิตย์ เจ้าผู้ครองนครลำปางองค์สุดท้าย ในช่วงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีรถม้าในลำปาง ๓๐๐ คัน

ในปี พ.ศ. ๒๕๙๒ ชุนอูทานคิตินายของนครลำปางได้ก่อตั้ง "สมาคมล้อเลื่อนจังหวัดลำปาง" ขึ้น โดยมีท่านเป็นนายกสมาคมรถม้าคนแรก ต่อมาเจ้าบุญส่ง ณ ลำปาง ได้เข้ามาบริหารแทนและเปลี่ยนชื่อเป็น "สมาคมรถม้าจังหวัดลำปาง" ซึ่งปัจจุบันสมาคมนี้ก็ยังดำเนินการอยู่

ปัจจุบันรถม้าลำปางเหลืออยู่ประมาณ ๔๒ คัน วิศวกรรมอยู่ที่ศาลากลางเก่า และบริเวณหน้าโรงแรมลำปางเวียงทอง ให้บริการเส้นทางรอบเมือง ซึ่งมีทั้งเส้นทางรอบเมืองรอบเล็กและรอบใหญ่

นอกจากนั้นยังมีเส้นทางพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว และสำหรับชาวลำปาง

อัตราค่าบริการ
เส้นทางรอบใหญ่ และ
เส้นทางพิเศษ

ราคา ๒๐๐ บาท

เส้นทางรอบเล็ก

ราคา ๑๕๐ บาท

หากต้องการชมเมืองนอกเส้นทางดังกล่าว ควรติดต่อ

สมาคมรถม้า จังหวัดลำปาง
๐-๕๔๒๒-๒๐๐๙, ๐-๕๔๒๑-๙๒๕๕

ชมวัดพม่านครลำปาง

ลำปางมีวัดพม่ามากที่สุดในประเทศไทย เป็นวัดที่สร้างโดยคหบดีชาวพม่าที่ทำการค้าในลำปาง

ลักษณะเด่นของวัดพม่าในลำปาง ได้แก่

ทรงหลังคา มีลักษณะซ้อนกันหลายชั้น ตั้งแต่ ๓, ๕ หรือ ๗ ชั้น ชาวพม่าถือว่าอาคารลักษณะนี้เหมาะกับการสร้างพระธาตุขี้เหล็ก วิหาร และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น

พระประธาน ประดิษฐานอยู่ภายใต้เรือนยอดสูงสุดของวิหาร พระประธานในวัดพม่าในลำปางส่วนใหญ่แกะสลักจากไม้สักปัดทอง ประดิษฐานบนฐานชุกชีและสลักประดับกระจกสีอย่างงดงามวิจิตร

ฝีมือการแกะสลักไม้ ทั้งที่เป็นลวดลายฉลุรูปชายคา และที่ประดับ

ประติมากรรมต่างๆ รวมทั้งฐานพระพุทธรูป

การประดับด้วยกระจกสี บนเสา เพดาน และผนังบางส่วน เป็นรูปต่างๆ เช่น ดอกไม้ เครื่องเรือน ลายก้านขด ลายใบไม้ สลัดลายรูป รวมทั้งตุ๊กตาไม้แกะสลักประดับอยู่ตามมุมต่างๆ

วัดพม่าที่มีชื่อเสียงและเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมชั้นสูง อาทิ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามวรวิหาร วัดศรีรองเมือง วัดศรีชุม วัดป่าฝาง

๑๖ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามวรวิหาร

เป็นวัดเก่าแก่คู่เมืองเชลางคันนครเก่า เคยเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตมานานถึง ๓๒ ปี ก่อนอัญเชิญไปประดิษฐานที่เมืองเชียงใหม่ ศาสนสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระเจดีย์องค์ใหญ่ บรรจุพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า มณฑปศิลปะพม่า ประดับกระจกและจำหลักลวดลายสวยงาม

๑๗ วัดศรีชุม

ถือว่าเป็นโบราณสถานพม่าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สร้างเมื่อปีพ.ศ. ๒๔๓๓ โดยจองตะก่า อู โยคหบดีชาวไทยใหญ่ มีรูปแบบสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมแบบพม่าใหญ่ (โต) และล้านนาไทย สุดยอดแห่งสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ได้แก่ วิหาร หอสดมภ์ สถาปัตยกรรมไทยใหญ่ เป็นไม้แกะสลักละเอียด

วิจิตร เพดานเป็นไม้จำหลักโปร่งหลายชั้นประดับกระจกสี บันไดทางขึ้น มีซุ้มประตูคลุมบันได ประดับไม้จำหลัก ลายพันธุ์พฤกษาและเทพยดาหลังคาซ้อนลดหลั่น ๗ ชั้น ขึ้นไปหาเรือนยอดที่เรียกว่า ทรงพระยา ชั้นบนสุดประดับด้วยฉัตรทองคำ

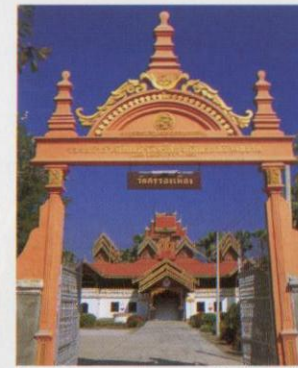

๑๘ วัดเจดีย์ขาว

ภายในวัดประดิษฐานพระเจดีย์ ๒๐ องค์ ("ขาว" คือ ๒๐) เป็นวัดเก่าแก่กว่าพันปี องค์พระธาตุเป็นศิลปะล้านนาผสมศิลปะพม่า ในวิหารหลังเล็กข้างหมู่พระเจดีย์ประดิษฐานพระพุทธรูป "พระเจ้าแสนแสงทองคำ" ปางสมาธิ ศิลปะเชียงใหม่ บานประตูเป็นของโบราณเขียนลายรดน้ำอย่างประณีต

๑๙ วัดศรีรองเมือง

สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔ วิหารมี

วัดศรีรองเมือง

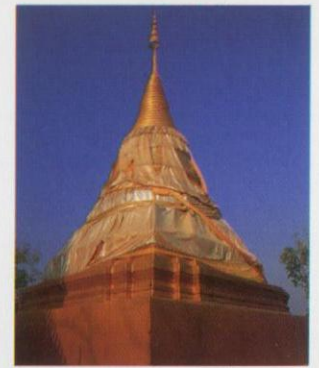
ศิลปะพม่า เรือนซุ้มหลังคาแต่ละหลังสร้างขึ้นโดยศรัทธา วัดในตระกูลต่างๆ ที่สืบเชื้อสายจากคหบดีพม่า บนยอดหลังคาประดับประดาด้วยแก้วหลากสี

๒๐ วัดพระธาตุม่อนพญาแช่

เจดีย์ใหญ่แบบพม่าตั้งอยู่บนเขาจากบนยอดเขาสามารถชมทิวทัศน์ของตัวเมืองลำปางได้อย่างชัดเจน

๒๑ วัดม่อนสันฐานหรือวัดม่อนปู้ยักร์

สร้างโดยเศรษฐีชาวไทยใหญ่ เมื่อราวร้อยปีมาแล้ว สถาปัตยกรรมแบบพม่าที่น่ายาม เช่น พระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ พระอุโบสถ และวิหาร

วัดพระธาตุม่อนพญาแช่

วัดม่อนสันฐาน หรือวัดม่อนปู้ยักร์

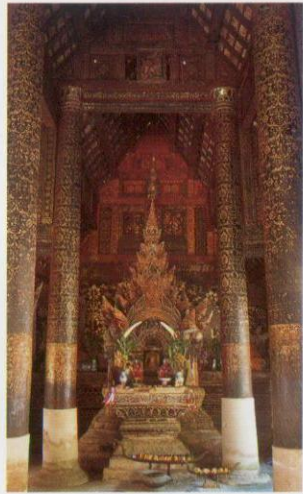
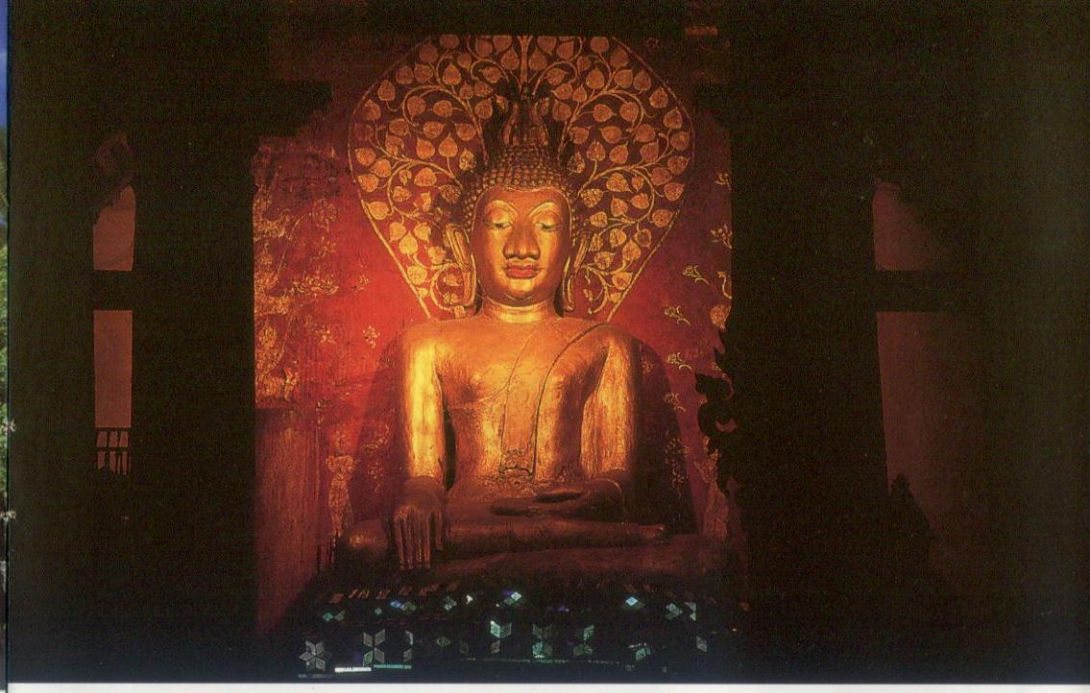
๒๒ สุสานไตรลักษณ์

ภายในมณฑปซึ่งเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ประดิษฐานรูปปั้นหินซีตังและศพของหลวงพ่อกษเมธ งามโก เกจิอาจารย์ที่เป็นที่เคารพนับถือ เพื่อให้ประชาชนได้เคารพสักการะ

๑ วัดปงยางคก

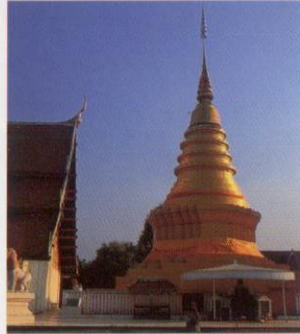
เป็นวัดที่หนานทิพย์ช้าง เคยบวชเรียน ในวัดนี้มีโบราณสถานสำคัญ คือ วิหารเจ้าแม่จามเทวี ซึ่งพระนางจามเทวีโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๕๕๓ บนไม้คอสองและผนังด้านหลังซุ้มโขง มีจิตรกรรมลายรดน้ำปิดทองที่ถือว่าสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะลายหม้อแจกันพันธุ์พุกาหรือบุรณะขมูญ

ส่วนโขงพระเจ้าหรือซุ้มพระประธาน ตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นงดงาม

วัดปงยางคกสัมพันธ์กับเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับหนานทิพย์ช้างมากมายหลายเรื่อง เช่น ธรรมาสันที่หนานทิพย์ช้างเคยนั่งแสดงธรรมเทศนา หรือรอยดาบจากการสู้รบระหว่างหนานทิพย์ช้างกับท้าวผายศแม่ทัพพม่าที่ผนังด้านนอกวิหาร

ในวันที่ ๑๖ เมษายนของทุกปี ที่วัดมีงานสรงน้ำพระธาตุ ดานก้วยสลาก แห่ครัวทาน

๔ วัดพระธาตุจอมบึง

องค์พระธาตุสร้างในสมัยพระนางจามเทวี พร้อมกับการสร้างเวียงลำปางหลวง ส่วนองค์เจดีย์สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๐๐ ในสมัยพระเจ้าติโลกราช ศาสนสถานสำคัญของวัดนอกจากองค์พระธาตุแล้วยังมีเจาพระบรมธาตุที่มองเห็นเป็นภาพสะท้อนผ่านรูเล็กๆ บนหน้าต่างตลิ่งที่พระอุโบสถ พระธาตุจอมบึงจึงได้รับฉายาว่า พระธาตุเงาทอง หรือพระธาตุสองเงา

๓ วัดเสลารัตนปัทมคาราม (วัดโหลหินแก้วช้างเผือก)

ถือว่าเป็น “วัดพี่” ของวัดพระธาตุลำปางหลวง เนื่องจากตามตำนานกล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๑๔๘ มีการนำพระบรมอัฐิของพระพุทธเจ้าบรรทุกใส่หลังช้างจากประเทศอินเดีย เพื่อนำมาบรรจุไว้ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง แต่เมื่อถึงบริเวณที่เป็นวัดโหลหิน ขบวนช้างกลับไม่ยอมเดินทางต่อ จนต้องสร้างองค์พระเจดีย์และอุโบสถ์ พระบรมอัฐิบรรจุไว้ส่วนหนึ่ง

วัดโหลหินแก้วช้างเผือกสถาปนาเป็นพระอารามเมื่อปี พ.ศ. ๒๑๔๐ ต่อมาสร้างพระวิหารและเจดีย์ในปี พ.ศ. ๒๒๒๖ เมื่อครั้งพระมหาเถรศรีสุริโย เป็นเจ้าอาวาส โดยมีเจ้าฟ้าเชียงตุงเป็นผู้อุปถัมภ์ รูปปั้นช้าง และมะพร้าวผ่าซีก ตั้งอยู่ด้านขวาและซ้ายของพระวิหาร ช้างเป็นสัญลักษณ์ของพาหนะที่นำพระบรมอัฐิของพระพุทธเจ้ามาจากอินเดีย ส่วนมะพร้าวผ่าซีก แทนมะพร้าวที่ชาวเชียงตุงใส่บาตรถวายพระมหาเถรศรีสุริโย

พระวิหาร ฝีมือช่างเชียงตุง ศิลปะล้านนา หน้าบันแกะสลักงดงามภายในประดิษฐานพระประธาน และ

ด้านขวาของพระประธานเป็นรูปปั้นพระมหาเถรศรีสุริโย ขนาดเท่าตัวจริง เป็นฝีมือของท่านเอง

งานปูนปั้นประดับหน้าบันวิหารและซุ้มประตูโขง โดยเฉพาะที่หน้าบันวิหารได้รับการยกย่องว่าเป็นงานปูนปั้นที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ลายปูนปั้นที่ซุ้มประตูโขงเป็นรูปสัตว์ และมียูริแบบวัดพระธาตุลำปางหลวง

๕ วัดพระธาตุเสด็จ

อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางไปตามถนน

สายลำปาง-งาว ประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ตามตำนานกล่าวว่า สร้างขึ้นในสมัยพระนางจามเทวี องค์พระธาตุประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุเป็นเจดีย์แบบล้านนา ลักษณะคล้ายพระธาตุลำปางหลวง แต่องค์เล็กกว่า ที่ได้ชื่อว่าวัดพระธาตุเสด็จเนื่องจากมีผู้เคยเห็นพระบรมธาตุซึ่งมีลักษณะเป็นดวงไฟสว่างลอยวนรอบองค์พระธาตุวัดพระธาตุเสด็จจัดงานนมัสการองค์พระธาตุในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เหนือตรงกับเดือนขึ้นวาคม

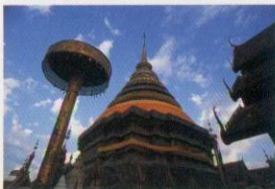

วัดพระธาตุลำปางหลวง ๒๐

เป็นวัดที่สำคัญที่สุดของจังหวัดลำปาง สิ่งก่อสร้างต่างๆ ในวัดล้วนสร้างขึ้นโดยจำลองตามคติไตรภูมิจักรวาล โดยมีองค์พระธาตุเปรียบเสมือนเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นแกนกลางของจักรวาล ส่วนวิหารทั้ง ๔ แทนทวีปทั้ง ๔ ทิศที่ตั้งอยู่รายรอบเขาพระสุเมรุ ลานทรายในวัด แทนห้วงมหานทีที่สีทันดรอันไพศาล ชาวล้านนาเชื่อว่า หากได้เดินทางมา “ซุฮาดู” หรือไหว้พระธาตุประจำปีเกิดจะไดรับานิสงส์ผลบุญอันยิ่งใหญ่ วัดพระธาตุลำปางหลวงถือเป็นพระธาตุประจำปีฉลู
ทุกปีทางวัดจะมีงานประจำปีในวันเพ็ญเดือน ๑๒

พิพิธภัณฑ์วัด เป็นที่รวบรวมศิลปวัตถุ
จากที่ต่างๆ ที่หาชมได้ยาก เช่น สิ่งศักดิ์
ธรรมาสน์ คานหาม ตัพระไตรปิฎก

องค์พระธาตุเจดีย์ ทรงกลมแบบ
ล้านนา บูด้วยทองจังโก (ทองแดง
ผสมทองเหลือง) ภายในองค์พระ
เจดีย์บรรจุพระเกศธาตุ ซึ่งพระพุทธเจ้า
ได้พระราชทานให้พระอภัยมณี
เมื่อพระพุทธรูปเจ้ารับฟานไปได้
๒๐๔ พรรษา พระสังฆาสนาพระอริยาธู
พระนลาฏข้างขวา และพระเมษิยะ
นำพระอริยาธูพระศอกด้านหน้าและ
ด้านหลังมาบรรจุไว้ องค์พระธาตุเจดีย์
ได้รับการสร้างและบูรณะหลายครั้ง
ครั้งเด่นเป็นองค์ที่เจ้าเมืองพ่าย
ศรีคังคะเป็นต้นสร้าง เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๓๙

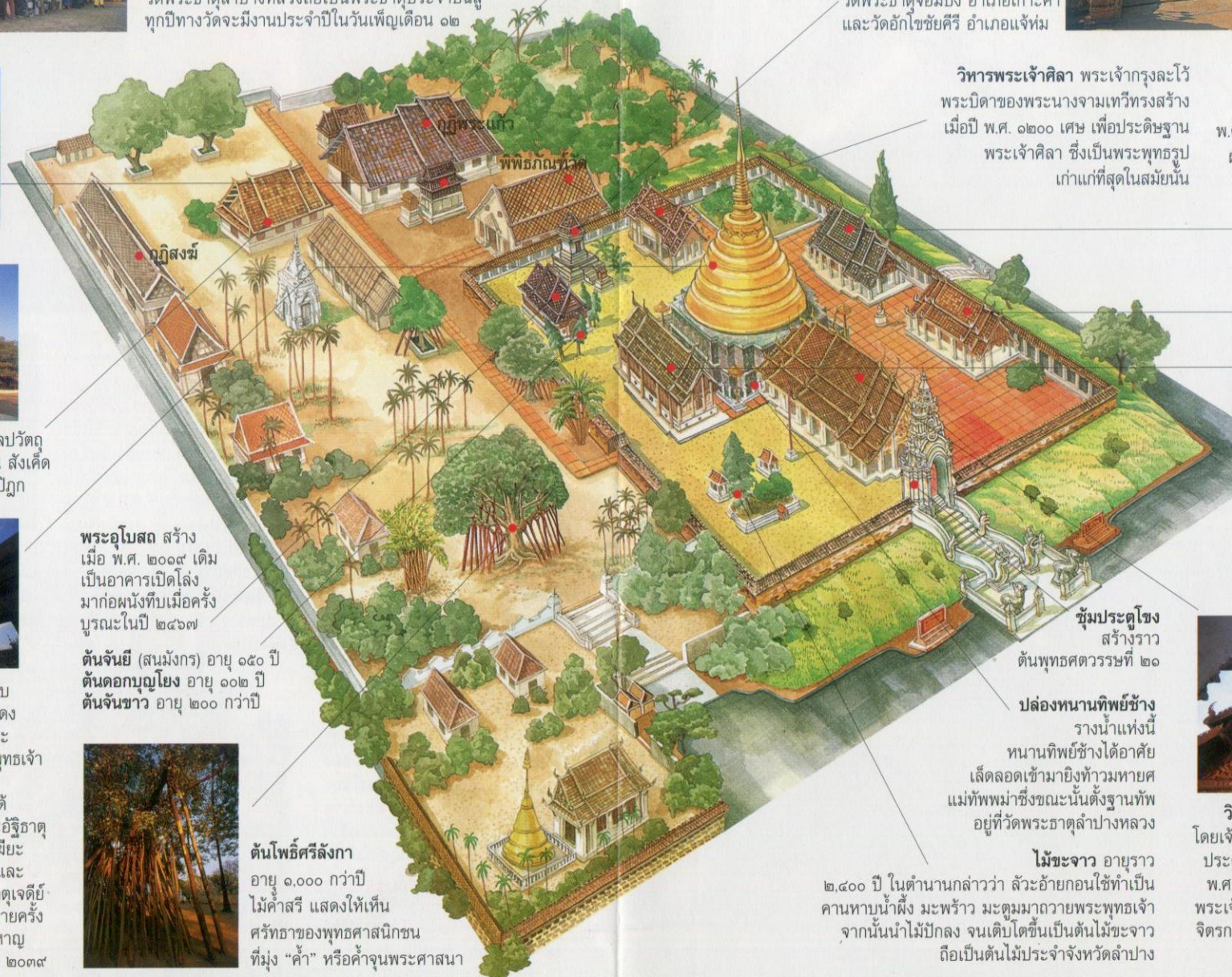

พระอุโบสถ สร้าง
เมื่อ พ.ศ. ๒๐๑๙ เดิม
เป็นอาคารเปิดโล่ง
มาก่อนผนังทึบเมื่อครั้ง
บูรณะในปี ๒๔๖๗

ดันจันยี (สนมังกกร) อายุ ๑๕๐ ปี
 ดันดอกบุญโยง อายุ ๑๐๒ ปี
 ดันจันขาว อายุ ๒๐๐ กว่าปี

ตันโพธิ์ศรีลังกา

อายุ ๑,๐๐๐ กว่าปี
ไม้คำสรี แสดงให้เห็น
ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน
ที่มุ่ง "คำ" หรือคำจวนพระศาสนา

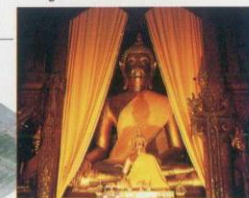
กฤษณ์พระแก้ว
ไม่ปรากฏชื่อ
ผู้สร้าง อายุ
ไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ ปี
เคยเป็นที่ประดิษฐาน
พระแก้วมรกต

ขุมพระบาท สร้างครอบรอย
 พระพุทธบาทไม้ เมื่อ พ.ศ. ๑๙๙๒
 ภายในสามารถมองเห็นแสงหักเห
 ปรากฏเป็นเงาพระธาตุและ
 พระวิหารในมุกกลับ นอกจากนั้น
 ยังมีปรากฏการณ์เช่นนี้ที่
 วัดพระธาตุจอมมิ่ง อำเภอเกาะคา
 และวัดอภัยไชยศิริ อำเภอแจ้ห่ม

วิหารพระเจ้าคิลา พระเจ้ากรุงละโว้
 พระบิดาของพระนางจามเทวีทรงสร้าง
 เมื่อปี พ.ศ. ๑๒๐๐ เศษ เพื่อประดิษฐาน
 พระเจ้าคิลา ซึ่งเป็นพระพุทธรูป
 แก่แก่ที่สุดในสมัยนั้น

วิหารน้ำแต้ม สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๔๔ เป็นวิหารเปิดโล่ง ไม่มี ผนัง ถือเป็นอาคารไม้เก่าแก่ที่สุด แห่งหนึ่งของภาคเหนือ มีภาพ จิตรกรรมบนแผงไม้คอสอง ที่กล่าวกันว่าเก่าแก่ที่สุดอายุ ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐

วิหารตันแก้ว
บูรณะใหม่หมดในปี ๒๕๑๐

วิหารพระพุท
 สร้างสมัยเจ้าหมื่นคำเพชร
 จารึก พ.ศ. ๒๐๑๙ บรูณะ
 ในปี พ.ศ. ๒๓๔๕

วิหารหลวง สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๐๓๙
 โดยเจ้าหาญสีหัตถ์ ภายในมีซุ้มมณฑป
 ประดิษฐานพระเจ้าล้านทอง ซึ่งหล่อ
 พ.ศ. ๒๐๔๔ ด้านหลังซุ้มประดิษฐาน
 พระเจ้าทันใจ บนแผงไม้คอสองมีภาพ
 จิตรกรรมเรื่องทศชาติ และพรหมจักร
 เขียนในพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ชุมนุมประตู่โขง
สร้างราว
ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ปล่องหนานทิพย์ช้าง
 รางน้ำแห่งนี้
 หนานทิพย์ช้างได้อาศัย
 เล็ดลอดเข้ามายิงท้าวมหายศ
 แม้ทัพพม่าซึ่งขณะนั้นตั้งฐานทัพ
 อยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง

ไม้ชะจาว อายุราว ๒.๕๐๐ ปี ในตำนานกล่าวว่า ลัวะอ้ายกอนใช้ทำเป็น คานหาบน้ำฝั่ง มะพร้าว มะตุมมกถวายพระพุทธเจ้า จากนั้นนำไปปลง จนเติบโตขึ้นเป็นต้นไม้ชะจาว ถือเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดลำปาง

เยือนถิ่นชาวเหมือง ชาวเขื่อน อาบน้ำแร่ ท่องป่าเทือกเขาผีปันน้ำ

เมื่อกล่าวถึงจังหวัดลำปาง เอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่คนทั่วไปนึกถึงก็คือ แหล่งลิกไนต์ที่เหมืองแม่เมาะและแหล่งน้ำพุร้อนในเขตอำเภอแจ้ห่ม แหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะเขื่อนกิ่วลมและบ่อน้ำพุร้อนในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยว "คลาสสิก" ที่ครอบครัวไทยหลายรุ่นคนได้เคยมาเยือน ทุกวันนี้เสน่ห์ของเขื่อนกิ่วลม และอุ่นไอรักจากน้ำพุแจ้ซ้อนยังอยู่เชิญชวนให้ไปเยือนให้ได้อย่างน้อยก็ครั้งหนึ่งในชีวิต

- ๑ หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก
- ๒ เหมืองลิกไนต์แม่เมาะ
- ๓ เขื่อนกิ่วลม
- ๔ จักสานเมืองมาย
- ๕ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง
- ๖ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน
- ๗ ผ้าทอเมืองปาน

- ๓ เขื่อนกิ่วลม
เปิดให้ประชาชนเข้าเที่ยวชมตั้งแต่ ๐๖.๐๐-๑๘.๐๐ น. มีบริการล่องแพล่องเรือชมทัศนียภาพของอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน เช่น ผาเงี้ยว ผางาม ชวนฝัน ทะเลสาบสบพู่ หมู่บ้านชาวประมงสาเกาทอง ติดต่ได้ที่วังแก้ว รีสอร์ท โทร. ๐-๕๔๒๒-๓๗๓๓ หรือที่กิ่วลมรีสอร์ท โทร. ๐-๕๔๒๒-๓๗๗๒
- ๔ จักสานเมืองมาย
รู้จักกันทั่วไปในนาม "กล่องข้าวเมืองมาย" ซึ่งเคยปรากฏอยู่ในบันทึกของคาร์ล บอร์ก ชาวสวีเดน เป็นงานหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยคงเอกลักษณ์การใช้สีน้ำตาลและลายดอกไม้

๑ หมู่บ้านแกะสลักบ้านหลุก
อยู่ที่บ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอแม่ทะ วิถีโดยสลับ (ข้าง) จันดี แก้วชุม เมื่อราว ๓๕ ปีก่อน แทบทุกครัวเรือนในหมู่บ้านมีอาชีพแกะสลักไม้เป็นรูปสัตว์ ทั้งขนาดเล็กและใหญ่ เช่น ช้าง ม้า กวาง เสือ สิงโต หาชื้อได้ในชุมชนหรือตามร้านขายของที่ระลึกในเมืองลำปาง

๒ เหมืองลิกไนต์แม่เมาะ
ตั้งอยู่ในการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ เป็นเหมืองลิกไนต์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้พัฒนาส่วนผิวดินที่ได้ขุดถ่านหินแล้วให้เป็นสวนหย่อม มีศาลาชมทิวทัศน์ นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์แม่เมาะที่จัดแสดงซากฟอสซิลที่ขุดพบ และพิพิธภัณฑ์เครื่องจักรกล

เหมืองลิกไนต์แม่เมาะ เปิดในเวลาราชการ สอบถามรายละเอียดได้ที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ๐-๕๔๒๔-๒๗๓๐-๐

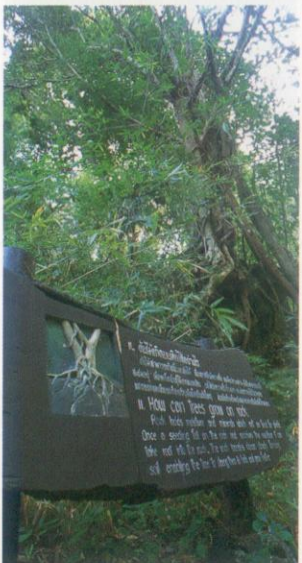
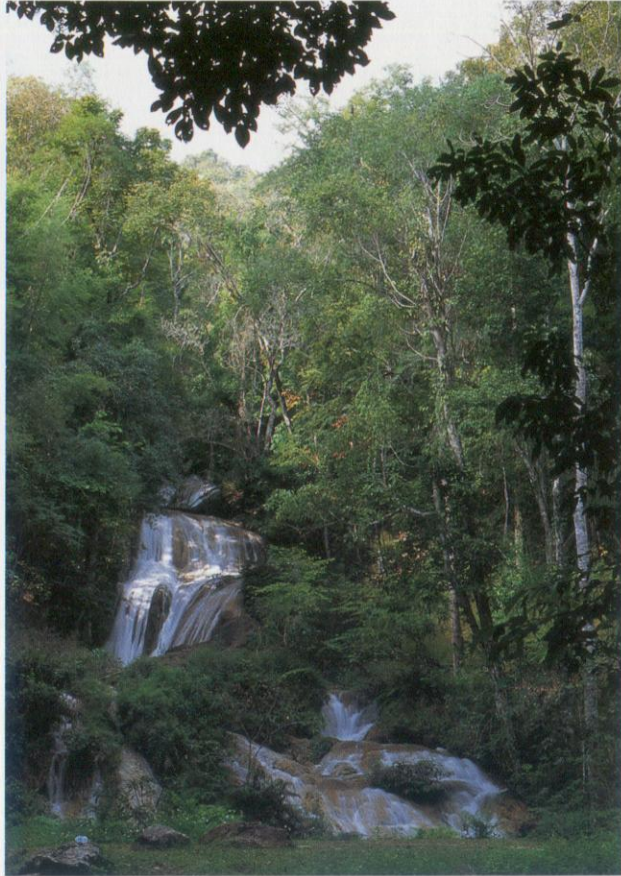

๕ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง

ครอบคลุมผืนป่าเทือกเขาผีปันน้ำในเขตจังหวัดลำปาง พะเยา และ เชียงราย ส่วนที่อยู่ในจังหวัดลำปาง อยู่ในเขตอำเภอวังเหนือ ทางอุทยานฯ จัดเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติสู่น้ำตกวังแก้ว ระยะทาง ๑.๔ กิโลเมตร

น้ำตกวังแก้วเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดของจังหวัดลำปางมีน้ำไหลตลอดปี มีขนาดใหญ่ถึง ๑๐๐ ชั้น แต่ชั้นใหญ่ๆ มี ๙ ชั้น ห่างจากที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเพียง ๒๐๐ เมตร

หากต้องการพักแรม ทางอุทยานฯ มีสถานที่กางเต็นท์ แต่ควรนำเต็นท์ และเตรียมอาหารไปด้วย สอบถามรายละเอียดได้ที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวง โทร. ๐-๕๓๖๐-๙๐๔๒ หรือที่ ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ โทร. ๐-๒๕๗๙-๕๗๓๔, ๐-๒๕๗๙-๗๒๒๓

๖ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

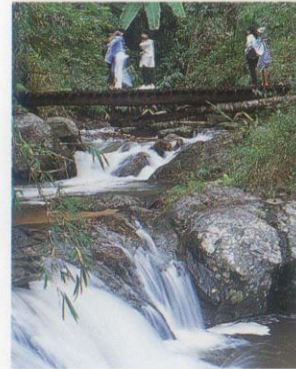
พื้นที่ราว ๕๙๒ ตารางกิโลเมตร ในเขตอำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่มและ อำเภอเมือง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสายที่ไหลสู่แม่น้ำวัง อุทยานบริการ บ้านพักทั้งหมด ๑๐ หลัง ค่ายพักแรม ๒ หลัง และพื้นที่ตั้งแคมป์ และที่กางเต็นท์ มีสโมสรจำหน่ายอาหาร ติดต่อกับที่กรมป่าไม้ โทร. ๐-๒๕๗๙-๕๗๓๔, ๐-๒๕๗๙-๗๒๒๓ หรือที่อุทยาน

แห่งชาติแจ้ซ้อน ๐-๕๔๒๒-๙๐๐๐

น้ำพุร้อน พื้นที่ราว ๓ ไร่ น้ำพุร้อนไหลจากบ่อจำนวน ๙ บ่อ อุณหภูมิเฉลี่ย ๗๓-๘๒ องศา นักท่องเที่ยว นิยมนำไข่ไก่หรือไข่นกกระทามาแช่ในบ่อน้ำพุ ใช้เวลาประมาณ ๑๗ นาที ไข่แดงจะสุกเป็นยางมะตูม แต่ไข่ขาวสุกเหมือนไข่ลวก นิยมนำมาปรุงเป็น "ยำไข่ไก่แช่" ซึ่งเป็นเมนูเด็ดของที่นี่

การอาบน้ำแร่ยังช่วยให้ร่างกายสดชื่น ระบบไหลเวียนโลหิตดีขึ้น รักษาโรคไขข้ออักเสบ และโรคผิวหนังบางชนิดได้ แต่ไม่ควรอาบน้ำหรือแช่น้ำเกิน ๑๐ นาที

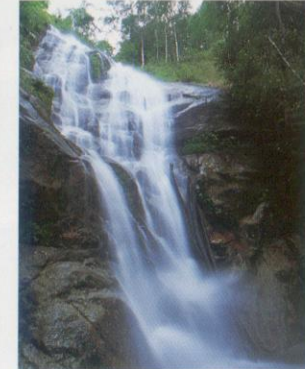
ห้องอาบน้ำแร่ที่อุทยานฯ จัดไว้ให้บริการมีความสะอาด สวยงาม และกลมกลืนกับธรรมชาติ มี ๒ แบบ คือห้องอาบน้ำแบบแช่ ๒๐ หลัง

น้ำตกแจ้ซ้อน

ค่าบริการผู้ใหญ่ ๒๐ บาท เด็ก ๑๐ บาท และห้องอาบน้ำแบบตักอาบน้ำ ๑๖ ห้อง ค่าบริการคนละ ๕ บาท

น้ำตกแจ้ซ้อน อยู่เหนือจากน้ำพุร้อนราว ๑ กิโลเมตร เกิดจากห้วย

น้ำตกแม่เปียง

แม่มอญ มี ๖ ชั้น สูงราว ๑๔๐ เมตร ชั้นที่สวยงามที่สุด คือตาตหลวง ซึ่งอยู่ชั้นแรก

น้ำตกแม่เปียง อยู่เหนือจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำปราว ๒ กิโลเมตร เป็น

น้ำตกสูงประมาณ ๑๐๐ เมตร มี ๓ ชั้น เส้นทางสู่น้ำตกมีเนินด้วยกล้วยไม้ป่าและต้นไม้ขนาดใหญ่ นอกจากนั้นยังมีน้ำตกอีก ๒ แห่งที่อยู่ในป่าลึก คือ

น้ำตกแม่มอญ และน้ำตกแม่ขุน

ควรติดต่อเจ้าหน้าที่นำทาง

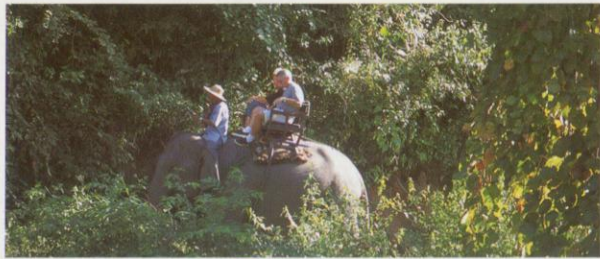
๗ ผ้าทอมืองปาน

ในอำเภอเมืองปานมีหมู่บ้านทอผ้าพื้นเมืองอยู่หลายแห่ง เช่น บ้านศรีดอนมูล ไกลวัดสบลิ มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติที่บ้านทุ่งจี้และบ้านทุ่งกว๋าว มีชื่อด้านการทอผ้าฝ้าย และผ้าลายยกดอก หาซื้อได้ในหมู่บ้าน หรือที่ร้านผ้าฝ้ายพื้นเมืองในตัวเมืองลำปาง

๑ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

เกิดจากแนวความคิดเพื่อฝึก
ลูกช้างขณะที่แม่ช้างต้องเดินทางไป
ทำงานในป่า โทร. ๐-๕๔๒๒-๔๐๓๔

โรงช้างต้น

เป็นที่พักของช้างเผือกสำคัญ
๗ เชือก ได้แก่ พระเศวตสุรคเชนทร์
พระเศวตศุทธวิลาสฯ พลายขวัญเมือง
พลายวันเพ็ญ พลายยอดเพชร
พลายทองสุก และพังขนายดำ
โดยมีสัตวแพทย์ดูแลอย่างใกล้ชิด

ลานแสดงช้าง

เริ่มจากควาญช้างพาช้างไปอาบน้ำ
การสั่งให้ช้างปฏิบัติตามคำสั่ง
จนถึงการแสดงการทำไม้ วาดภาพ
การแสดงมีทุกวันจันทร์-ศุกร์
วันละ ๒ รอบ เวลา ๑๐.๐๐ น. และ
๑๑.๐๐ น. วันเสาร์ วันอาทิตย์ และ
วันหยุดเพิ่มรอบ ๑๓.๓๐ น. "ดาวเด่น"
ของศูนย์ฝึกช้าง คือ โจ้โจ้ ลูกช้าง
และพระธิดา

โรงพยาบาลช้าง

ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓ โดยมูลนิธิ
เพื่อนช้าง เป็นโรงพยาบาลสำหรับดูแลช้างที่เจ็บป่วย
โดยไม่คิดค่ารักษาพยาบาล หากต้องการสนับสนุนการ
ดำเนินงานของโรงพยาบาลช้าง ก็สามารถบริจาคเงิน
รักษาช้าง และซื้ออาหารช้าง

คชานุสรณ์สถาน

สร้างเพื่อไว้อาลัยให้กับช้างที่ล้ม (ตาย) และจะมี
พิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ช้างเหล่านั้นในวันช้างไทย
๑๓ มีนาคม ของทุกปี

อาคารนิทรรศการ

เป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับช้าง นำเสนอผ่าน
สื่อหลายรูปแบบ เช่น วิดีทัศน์ หนังสือ แผ่นพับ
ในส่วนนิทรรศการจัดขึ้นเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ
ช้างในด้านต่างๆ ทั้งประวัติศาสตร์ ชีววิทยา
สถานการณ์ช้างไทยในปัจจุบัน

หมู่บ้านควาญช้าง

เป็นบ้านพักของเหล่าควาญช้าง
ควาญช้างที่เป็นคนเก่าแก่หลายคน
มีความรู้ด้านบริกรรมคาถาและใช้
สมุนไพรรักษาช้าง

พื้นที่ปลูกพืชอาหารช้าง

พื้นที่ ๑๐๐ ไร่ ปลูกพืชอาหาร
ช้าง เช่น ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง
๓๐๐ ไร่ อยู่ในโครงการปลูกพืช
สมุนไพรซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๔๔

บ้านพักนักท่องเที่ยว

จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้
สัมผัสและศึกษาชีวิตช้างและควาญ
ช้างผู้เปรียบเสมือนเพื่อนร่วมชีวิต
ของช้างอย่างใกล้ชิดในรูปแบบของ
โฮมสเตย์ รวมทั้งมีกิจกรรมฝึกเป็น
ควาญช้าง รวม ๓ วัน ๒ คืน ถือเป็น
ประสบการณ์ที่น่าประทับใจครั้งหนึ่ง
ของชีวิต

อัตราบ้านพัก ห้องละ ๕๐๐ บาท
(๑ ห้องพักได้ ๓ คน) มีทั้งหมด ๓ หลัง
๖ ห้อง

กิจกรรมควาญช้างสมัครเล่น ค่า
สมัคร คนละ ๔,๐๐๐ บาท รวมค่า
อาหาร ค่าช้างที่นำมาฝึก เสื้อผ้า และ
การประกันชีวิต

โรงเรียนฝึกช้างและควาญช้าง

เป็นโรงเรียนแห่งแรกของโลกที่
มีหลักสูตรการเรียน การสอนที่มีแบบ
แผน ประกอบด้วยหลักสูตรทดสอบ
ควาญช้าง, Executive course,
หลักสูตรเบื้องต้น, หลักสูตรก้าวหน้า,
หลักสูตรพิเศษ และการฝึกอบรม
ปางช้างเอกชน

๒ กาดทุ่งเกวียน

เป็นตลาดขายสินค้าพื้นเมือง ของ
ที่ระลึก และอาหารพื้นบ้าน อาหาร
ขึ้นชื่อของตลาดนี้คือ ไก่เมืองนี้

๓ สวนป่า

ทุ่งเกวียน

พื้นที่ ๑๕๖๗๕ ไร่ รมรื่นด้วยไม้สัก
ปลูก นอกจากนั้นยังปลูกไม้ในวรรณคดี
ที่หายาก พืชสมุนไพรต่างๆ สวนไม้ สวน

มาเรียน (ฝึกช้าง)

ที่โรงเรียนนานาชาติ

ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ถือเป็น
โรงเรียนฝึกควาญช้างแห่งแรกของ
โลก ที่เปิดสอนวิชาการฝึกช้าง การ
บังคับช้าง การเลี้ยงดูช้าง และการ
เป็นควาญช้างที่ดี เพื่อรักษาศาสตร์
แห่งการเลี้ยงดูและการควบคุมช้าง
อย่างถูกวิธี โรงเรียนแห่งนี้ไม่เพียง
สอนคนไทยเท่านั้น แต่เป็นโรงเรียน
ควาญช้างระดับนานาชาติมีทั้งผู้สนใจ
จากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย
อินโดนีเซีย หรือจากภูมิภาคอื่นๆ เช่น
ญี่ปุ่น หรือชาวตะวันตก ต่างเข้ามา
เข้ามศึกษาเรียนรู้ศาสตร์ที่เป็นภูมิ-
ปัญญาของชาวตะวันตกออกแขนงนี้
ตัวอย่างกิจกรรมการฝึกควาญช้าง

เย็นวันแรก เดินชมหมู่บ้านควาญ
ช้าง แต่ละหลังจะมีลานไว้ผูกช้าง แต่
ตอนเย็นควาญช้างจะพาช้างของตน
ไปผูกในป่าเพื่อให้ช้างพักผ่อน

ป่าเบญจพรรณ บริเวณรอบสวนเนื้อที่
๑๕๐ ไร่ เป็นทุ่งดอกบัวตอง ในช่วง
เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ดอกบัว
ตองจะบานสะพรั่ง เหลืองอร่าม หลัง
จากนั้นดอกพญาเสือโคร่งก็จะบาน สวน
ป่าทุ่งเกวียนเหมาะเป็นที่กางเต็นท์ดูนก
และขี่จักรยาน และจัดกิจกรรมศึกษา
ธรรมชาติ ติดต่อได้ที่สวนป่าทุ่งเกวียน
โทร. ๐-๑๔๔๕-๓๖๓๗ หรือ ๐-๕๔๒๒-๔๐๐๔

เช้าวันรุ่งขึ้น พบกับควาญช้างที่
ชาวบ้าน ควาญจะออกเดินนำไปตาม
ทางเดินเล็กๆ เลาะเลียบลำห้วยโดย
นักท่องเที่ยว ๒ คน ต่อควาญช้าง
๑ คน ควาญฝึกใหม่ต้องนำกล้วย อ้อย
ไปเป็นของฝากเพื่อผูกมิตรกับช้าง
จากนั้นติดตามควาญช้างนำช้าง
ไปอาบน้ำ และสมทบกับช้างทั้ง ๔๗
เชือก ที่ลานการแสดง

ศัพท์ที่ใช้ในการบังคับช้าง เริ่ม
จากการขึ้นคอช้าง ใช้คำว่า "ส่งสูง"
จากนั้นเป็นการฝึกลงจากคอช้าง ใช้
คำว่า "อับสูง" นอกจากนั้นควาญ
ฝึกหัดต้องฝึกสั่งให้ช้างเก็บของ และ
การบังคับช้างให้เดินวนไปรอบๆ สั่งให้
ช้างหยุด โดยใช้คำว่า "หา" ถ้าจะให้
ช้างหันกลับ ใช้คำว่า "เบน" หากจะ
ขึ้นลงจากทางหัวช้างใช้คำว่า "แตกลง"

ทางศูนย์ฯ มีประกาศนียบัตรมอบ
ให้ผู้ฝึกหลังจบหลักสูตร

มหัศจรรย์ถ้ำผาไท

อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทมีพื้นที่ประมาณ ๗๕๔, ๗๕๐ ไร่ หรือ ๑,๒๑๔ ตารางกิโลเมตร จัดอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ เอ ซึ่งเป็นต้นน้ำสำคัญของแม่น้ำวัง และแม่น้ำลาว ประกอบด้วยป่าหลายประเภท ทั้งป่าสนเขา ป่าดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบชื้นอุดมด้วยสัตว์ป่านานชนิด ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ดอยแม่ขั่วสูง ๑,๒๕๓ เมตร

ที่ทำการอุทยานฯ มีบริการบ้านพัก ๒ หลัง พักได้ ๒๕ คน และมีที่กางเต็นท์ ตั้งแคมป์ ติดต่อกับที่ทำการอุทยานฯ โทร. ๐-๑๔๗๒-๖๐๖๔ หรือที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ โทร. ๐-๒๕๗๙-๕๗๓๔, ๐-๒๕๗๙-๗๒๒๒ ควรเตรียมอาหารไปเอง

๑ ศาลเจ้าพ่อประตูผา

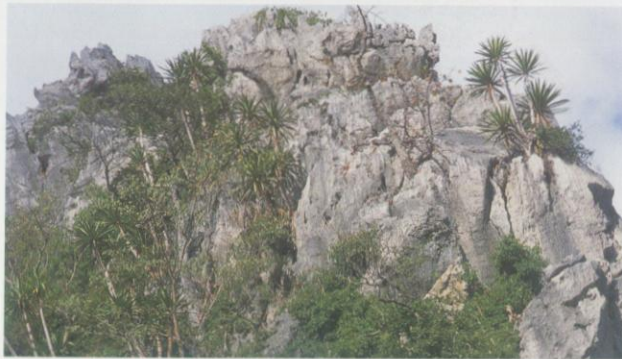

ตั้งอยู่ที่หลัก กม. ๖๔๙-๖๕๐ บนเส้นทางถนนพหลโยธินจากตัวเมืองลำปางไปอำเภอวังหรือจังหวัดพะเยา ศาลตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า “ช่องประตูผา” มีลักษณะเป็นช่องเขาแคบๆ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญมาแต่โบราณ ศาลสร้างขึ้นเพื่อสักการะพญามือเหล็ก วีรบุรุษผู้ต่อสู้กับพม่าช่วงปลายกรุงศรีอยุธยาและเสียชีวิตอย่างองอาจที่ช่องเขาแห่งนี้

ที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประตูผา จัดให้มีการเดินป่าเชิงอนุรักษ์ การไถหน้าผาจำลอง การฝึกแบบทหาร ติดต่อ โทร. ๐-๕๔๒๒-๕๕๔๐-๒ ต่อ ๓๓๔๗

๒ ภาพเขียนสีประตูผา

อยู่บริเวณเพิงผาเขาหินปูนด้านหลังของศาลเจ้าพ่อประตูผา ค้นพบเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ นับได้ว่าเป็นภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความยาวที่สุดในประเทศไทยสันนิษฐานว่ามีอายุราว ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว แบ่งได้เป็น ๗ กลุ่ม คือ ผาเลียงผา ผาขุนยวม ผาหัว ผาเดินระบำ ผาหินตั้ง ผาคนกาจ และผาลำสัตว์ประกอบด้วยภาพอย่างน้อย ๐.๔๗๒ ภาพ อยู่สูงจากพื้นดินราว ๔-๕ เมตร เรียงรายไปตามหน้าผายาวประมาณ ๓๐๐ เมตร ภาพส่วนใหญ่

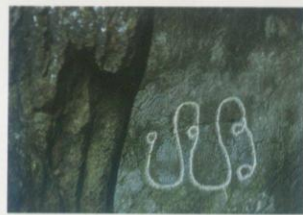

เป็นภาพมือ ภาพสัตว์ เช่น วัว ม้า นกยูง เต่า พืช สัญลักษณ์ และภาพพิธีกรรม สันนิษฐานว่าบริเวณนี้จะเป็นแหล่งประกอบพิธีกรรมและฝังศพของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในที่ราบเบื้องล่างทางตะวันออกของหน้าผาแห่งนี้ นอกจากนั้นยังมีรูปกลุ่มคนกำลังประกอบพิธีกรรม อายุราว ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ ปี ต้องเดินเท้าจากบ้านห้วยต้อไปอีก ๓.๕ กิโลเมตร

๓ ถ้ำผาโท

เป็นถ้ำที่สวยงามที่สุดในลำปาง ตั้งอยู่ใกล้ที่ทำกรอุทยานฯ เป็นถ้ำขนาดใหญ่ ยาว ๐.๕๐๐ เมตร แต่สามารถเข้าชมได้เพียง ๔๐๕ เมตร ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อย เมื่อปี พ.ศ.

๒๕๖๙ ครั้งเริ่มสร้างถนนพหลโยธิน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสถ้ำแห่งนี้ ดังปรากฏพระปรมาภิไธยย่อ “ปร.” ภายในถ้ำ นอกจากถ้ำผาโทแล้ว ยังมีถ้ำเล็กถ้ำน้อยที่สวยงามไม่แพ้กันอีกหลายแห่ง เช่น ถ้ำเสือ และถ้ำโจร

๔ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ใกล้กับถ้ำผาโท ระยะทาง ๐.๓๐๗ เมตร ใช้เวลาเดินราว ๑ ชั่วโมงครึ่ง ตลอดเส้นทางร่มรื่นด้วยป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง

หล่มกู่เขียว เป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่สีเขียวมรกตที่ไม่เคยแห้งขอด ในโอบล้อมของหน้าผาเขาหินปูนอันสูงชัน น้ำในหล่มลึกประมาณ ๔๒ เมตร ใกล้เคียงกับเส้นผ่าศูนย์กลางของแอ่งน้ำ ชาวบ้านถือว่าที่นี่เป็นแอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงไม่มีใครกล้าจับปลาในแอ่งซึ่งมีอยู่ชุกชุม

การเดินทาง เมื่อถึงบ้านอ้อมมีทางแยกเข้าหล่มกู่เขียว เป็นทางเกวียนระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ต้องใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อ โดยเฉพาะในฤดูฝนเส้นทางลำบากมาก

น้ำตกแม่แก้ว ห่างจากอำเภองาวประมาณ ๑๔ กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก เกิดจากลำห้วยแม่แก้ว ปัจจุบันทางอุทยานฯ มีโครงการสร้างหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ และจะเปิดให้บริการที่พัก

ถ้ำราชคฤห์ ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยสวยงาม ไม่ไกลจากบ้านแม่แก้ว และต้องเดินเท้าเข้าไปอีก ๓๐๐ เมตร น้ำตกตาดเหมย เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ในเขตบ้านทุ่งช้าง ตำบลทุ่งผึ้ง อำเภอแจ้ห่ม ทางเข้าลำบาก ต้องใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อ

สวนลี้ก้วยทา

แหล่งป่าไม้ลี้ก้วยทาพื้นที่สุดท้าย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ สวนลี้ก้วยทาได้รับการประกาศจาก UNESCO ให้เป็น ๑ ใน ๔ พื้นที่สงวนชีวมณฑลที่มีความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย อันประกอบด้วยพื้นที่สงวนชีวมณฑลแม่สา-ห้วยคอกม้า จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกราช จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่สงวนชีวมณฑลป่าชายเลนคลองหวะ จังหวัดระนอง สวนลี้ก้วยทามีพื้นที่ ๒๙,๓๗๕ ไร่ ประกอบด้วยป่าลี้ก้วยทาผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และสวนลี้ก้วยทา เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมและศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่าลี้ก้วยทาและกว้างขวางในเวลาเช้าตรู่

